

Schriftlezing: Exodus 19 en 20:1-21
Tekst: Zondag 34^a (vr/antw. 92,93)
Ps. 81:1,2,3,4
Ps. 119:34,36
Gez. 11:1,2,3
Ps. 19:3,4,5
Ps. 147:1,2,7

Gehouden te: Baflo, 26-09-12 (9.30 u.)

Thema: God de HEER geeft ons zijn grenzeloos ruime gebod.

Gemeente van onze Heer Jezus Christus, broeders en zusters, jong en oud,

1. Ik lees u even iets voor. Gedachten bij het horen van de Tien Woorden van een jongen van 16. Nick heet hij.

"We gaan nu luisteren naar de wet van de HEER, onze God. Daarna zingen we...' Ik hoor het al niet meer. Het klinkt allemaal zo bekend. Waarom moeten we trouwens elke keer die wet horen? Zou dat zijn omdat er elke keer nieuwe mensen in de kerk zitten? Als ik zo om me heen kijk, zie ik alleen maar bekende gezichten. Waarom komen er eigenlijk nooit nieuwe mensen bij? Toch eens luisteren. 'Voor de schuld van de ouders laat ik de kinderen boeten, en ook het derde geslacht en het vierde, wanneer ze mij haten.' Hoe zit dat? Krijgen de kinderen de schuld van wat ouders doen? Misschien komt het doordat ik zo vroeg uit bed gekomen ben dat ik zo goed nadenk vanmorgen. Dit is de eerste keer in jaren voor mijn gevoel, dat ik weer eens naar de wet luister. 'Toon eerbied voor uw vader en uw moeder.' Vóór mij zit oma Visscher. Dat van die vader en moeder geldt dus niet voor haar. Dat is voor haar al één gebod minder. Even opletten, zou ik er ook een paar niet hoeven doen? 'Pleeg geen moord.' Dat is één. 'Pleeg geen overspel.' Dat is twee. Schiet lekker op. 'Steel niet.' Hmm. 'Leg over een ander geen vals getuigenis af.' Getuigenis? Dat niet natuurlijk. 'Zet uw zinnen niet op het huis van een ander, en evenmin op zijn vrouw, op zijn slaaf, zijn slavin...' – heb ik niet – 'zijn rund...' Rund...?"

Dit is de intro van de eerste les van 'Zeg nu zelf' deel 2, over de Tien Woorden. Dat willen we gaan behandelen in groep 1 van de catechisatie. En in de andere groepen gaan we ook over de Tien Woorden praten, met een andere methode.

De boekjes waren er maandag nog niet. Maar we praatten wel even door over de vraag: Waarom moeten we elke zondagmorgen de tien geboden horen? En hoe beleef je dat als jongen of meisje van een jaar of dertien of zestien?

'Een beetje saai. Het is altijd hetzelfde. Je gedachten dwalen heel gemakkelijk weg. En je hoort het nauwelijks meer.'

Dat geldt niet alleen voor jongeren overigens. Zelfs bij het voorlezen kunnen je gedachten ergens anders heen gaan. Dat merk ik bij mezelf. Of je gaat over op de automatische piloot. Met het gevaar van vergissen.

En als je als volwassen kerkganger die tien geboden al jaren hebt gehoord, honderden keren, blijf dan maar eens fris in het luisteren. We beleven het vaak als een vaste formule. Het zegt ons niet zo veel meer, ben ik bang. En staat het wel in de Bijbel dat je elke zondag de wet moet voorlezen?

2. Zo zit het met de Tien Woorden nu in onze beleving, in onze erediensten, in onze praktijk. En in ons leven?

Nu ervaren we het voorlezen en horen van de wet als saai en slaapverwekkend. We weten het zo langzamerhand wel.

Hoe was het toen? Toen God de HEER deze woorden met zijn eigen stem afkondigde vanaf de berg Sinai onder begeleiding van donder en bliksem en luid geschal van de ramshoorn?

Dat was nog eens wat anders dan de stem van een predikant op de preekstoel via microfoon en luidsprekers in de kerk!

Als jij er toen eens bij gestaan had, mijn beste catechisanten? Als u er toen eens bij gestaan had, mijn beste broeders en zusters? Daar aan de voet van de Sinai met het strikte bevel in je hoofd: 'Tot zover mag je komen! Verder niet! Anders sterf je!' Probeer het u eens in te denken.....

Nu en toen. Toen en nu. Kunnen we naar die beleving van de kinderen en de volwassenen van Israël terug? Naar dat moment? Naar die ervaring van Mozes en het volk van God?

Nee, eigenlijk niet. Of hooguit voor een klein deel. Wij kunnen het alleen lezen, horen en op die manier tot ons laten doordringen. En bovendien, wij kunnen het als christenen van het Nieuwe Testament alleen maar horen in de verbondenheid van onze Heer Jezus Christus. Er is immers een nieuw verbond gesloten, dat gefundeerd is in zijn bloed.

Dat maakt de Tien Woorden niet minder belangrijk, al zijn ze door Jezus vervuld en is er daardoor wel iets veranderd. Het blijven niet te verwaarlozen, bijzondere woorden van God, door Hem eigenhandig op twee stenen platen gegrift.

Tien Woorden met een inleiding, als geschenk van God de HEER. Een geschenk voor het leven.

Dat willen we nagaan. Vanmorgen in deze preek. En, zo de Heer wil, de komende weken, op de catechisatie en in de kerk als gemeente.

Ik heb boven de preek gezet:

God de HEER geeft ons zijn grenzeloos ruime gebod.

3. *"Toen sprak God deze woorden: ..."* Wanneer was dat precies?

Ik wil daar even de nadruk op leggen. Het geeft me de gelegenheid om te laten zien dat de Tien Woorden geen losse tekst zijn, zonder verband met de gebeurtenissen en het verhaal er om heen. Hoe bijzonder ze ook zijn als zelfgesproken woorden van God de HEER.

Wij ervaren ze wel als een losse tekst. Hij ligt meer dan eens uitgeprint en gelamineerd op kansels. Zo'n blad gebruik ik bewust niet. Het staat in de Bijbel, dus moet je het ook uit de Bijbel zelf voorlezen, vind ik.

Letten op het verband waarin God zijn woorden laat horen, dat is belangrijk. Daarom lezen we vanmorgen eerst Exodus 19 en daarna de Tien Geboden zelf en nog de reactie van het volk op Gods stem.

"Toen sprak God deze woorden:..."

Dat was toen Mozes weer beneden was, bij het volk. (19:25) Hij heeft hen de woorden van God overgebracht. In dit geval de strenge instructies om niet de berg te betreden en aan te raken. Onder geen voorwaarde.

Mozes is bij het volk, de pendelaar met het woord van de HEER en de antwoorden van Israël. Berg op, berg af.

Het volk blijft op eerbiedige afstand van de berg. Het blijft op eerbiedige afstand van de HEER, die op de Sinai is neergedaald in vuur. Te dichtbij komen bij de berg betekent de dood, voor wie dat zou willen wagen.

"Geef aan tot waar het volk mag komen, en waarschuw hen dat ze de berg niet op gaan; zelfs de voet daarvan mogen ze niet betreden. Wie zich op de berg waagt, moet ter dood gebracht worden. Zo iemand mag met geen vinger aangeraakt worden; hij moet worden gestenigd of met pijlen doorboord." (Ex. 19:12,13)

Waarom is God zo streng? Waarom geeft Hij zo'n strikt gebod?

Omdat God de HEER heilig is, de heilige God. Zo maakt Hij zichzelf bekend, hier en op heel veel andere plaatsen in de Bijbel en in de geschiedenis van zijn volk.

De HEER is de heilige God. Vandaar de strikte opdracht tot algehele heiliging en reiniging van de Israëlieten. Ze moeten zich twee dagen heiligen. Ze moeten hun kleren wassen. Alle vuil moet worden weg geboend. Mannen en vrouwen mogen drie dagen lang niet met elkaar slapen, geen seks met elkaar hebben. Want dat maakt hen voor God onrein en belemmert de ontmoeting met de HEER.

De HEER is de heilige God. Vol majesteit daalt Hij neer.

"Op de derde dag, bij het aanbreken van de morgen, begon het te donderen en te bliksemen, er hing een dreigende wolk boven de berg, en zeer luid weerklonk het geschal van een ramshoorn. Iedereen in het kamp beefde." (Ex. 19:16)

Dat aspect van de heiligheid van God mogen we nooit vergeten. Ook niet als we nadenken over de geboden van de HEER. Wees maar diep onder de indruk van de majesteit van God. En maak ernst met de reiniging en heiliging van je leven. Om God te kunnen ontmoeten. Maak je elke dag gereed voor die ontmoeting.

De wet van God dient ook als een spiegel, waarin je je ellende leert zien, je ongeloof, je onreinheid, je onheiligheid. Tegen de achtergrond van de heiligheid van God.

De catechismus heeft hiervoor de aandacht gevraagd in zondag 2.

4. Wat betekent die heiligheid van God voor zijn Tien Woorden? Maakt het dat wij de geboden toch vooral als strenge regels moeten zien, waar je bang voor moet zijn? Waarvan je bovendien bij voorbaat weet, dat je ze toch niet houden kunt? En die vooral je leven inperken en je vrijheid beknotten?

Nee, beslist niet. Want luister eens goed wat God zegt, hoe de HEER begint.

"Toen sprak God deze woorden:"

'Ik ben de HEER, uw God, die u uit Egypte, uit de slavernij, heeft bevrijd.'

Is dat een woord om van te schrikken en terug te deinzen? Beslist niet.

De HEER stelt zich voor als de bevrijdende God. "Hier ben ik. Ik heb jullie bevrijd uit Egypte, dat slavenhuis."

Dat zegt God net twee maanden na de datum van de uittocht.

"In de derde maand, op precies dezelfde dag dat ze uit Egypte waren weggetrokken, kwamen de Israëlieten in de Sinaiwoestijn. Ze waren vanuit Refidim verder getrokken en in de Sinaiwoestijn gekomen. Daar sloegen de Israëlieten hun kamp op, vlak bij de berg." (Ex. 19:1,2)

Het is een dag of drie nadat ze hun kamp hadden opgeslagen.

"Toen sprak God deze woorden..."

De HEER bevrijdde zijn volk. "Ik ben de HEER uw God..." Laten we die woorden eens horen tegen de achtergrond van wat God als eerste tegen Mozes heeft gezegd op de Sinai met de opdracht om die boodschap aan de Israëlieten over te brengen.

"Jullie hebben gezien hoe ik ben opgetreden tegen Egypte, en hoe ik je op adelaarsvleugels gedragen heb en je hier bij mij heb gebracht." (Ex. 19:4)

De HEER doet een beroep op de verse herinnering en de ervaring van de Israëlieten. In een paar woorden zet Hij zijn ontzagwekkende optreden tegen Egypte hun voor de geest: de wonderen, de tien plagen, het feit, dat Hij de farao met al zijn volk in de Rietzee liet omkomen, terwijl Israël met droge voeten naar de overkant kon lopen.

Haal je voor de geest wat mijn optreden tegen Egypte aan de andere kant voor jullie betekende. "... hoe ik je op adelaarsvleugels gedragen heb en je hier bij mij heb gebracht."

Afstand tot de HEER vanwege Gods heiligheid? Jazeker. Maar ook liefdevolle zorg van God voor zijn volk. En nabijheid bij de HEER.

Ik droeg jullie op adelaarsvleugels. Ik bracht jullie hier bij mij. Want dat wilde ik graag. Dat had ik ook beloofd, laat God merken. Ik wilde jullie hier bij mij hebben voor de sluiting van een verbond.

Want, zegt de HEER, jullie zijn ongelooflijk kostbaar voor mij. Een kostbaar bezit, mijn speciale eigendom, waar toch alle volken van de wereld van mij zijn en heel de aarde mij toebehoort.

"Een koninkrijk van priesters zul je zijn, een heilig volk." (Ex. 19:6)

In dat koninkrijk van priesters geeft de HEER zijn geboden. Voor de mensen daar om als heilig volk te leven. Gereserveerd voor God, toegewijd aan God. Dat is heilig.

Ik droeg jullie en ik draag jullie. Daarom wil ik dat jullie mijn woorden ter harte nemen en je aan mijn verbond houden.

Ik maak het voor jullie niet moeilijk. Tien Woorden geef ik. Op twee handen te tellen. Op twee stenen platen gemakkelijk neer te zetten. Nog geen A-viertje heb je nodig om de woorden van God te noteren.

En je kunt ze ook nog eens een keer samenvatten in twee geboden, die aan elkaar gelijk zijn en die de grondslag vormen van alles wat er in de wet en de profeten staat: God liefhebben boven alles en de naaste liefhebben als je zelf. Daar draait het om, zegt de Heer Jezus later, Mat. 22:37-40.

5. God zegt: "Ik ben de HEER, uw God, die u uit Egypte, uit de slavernij, heeft bevrijd."

Ik heb jullie bevrijd. God zet zijn volk in de vrijheid. Dan kunnen de geboden die Hij geeft geen nieuwe boeien zijn, waarmee het volk geketend wordt. Dan staan de Tien Woorden allemaal in het teken van de bevrijding en de vrijheid. Ook al zijn ze voor het merendeel als een verbod geformuleerd.

Het zijn geen strafregels maar spelregels. Zo wordt het ook gezegd in een korte aanduiding van het thema in de eerste les van Zeg nu zelf, die ik al eerder noemde.

"Boven de wet staat een opschrift: Ik ben de HEER, uw God, die u uit Egypte, uit de slavernij, geeft bevrijd.' God geeft liefde. Daarna volgen de tien woorden: geen strafregels, maar spelregels. God geeft liefde en ... Hij vraágt liefde."

Dat is een treffende samenvatting.

God brengt zijn volk in de vrijheid en in de ruimte voor een leven met Hem, in zijn dienst als zijn bijzonder kostbare volk. Gods wet is dus niet beperkend, maar vrijheid gevend en vrijheid bevorderend.

Jakobus, de broer van de Heer Jezus, duidt de wet van God aan als de volmaakte wet, die van de vrijheid. En vrijheid betekent ruimte om te leven, als mens voor God. Ik heb als thema boven de preek gezet:

God de HEER geeft ons zijn grenzeloos ruime gebod.

Hoe kom ik bij die aanduiding? Hij komt uit Psalm 119, de lange lofzang op de wet, het woord van de HEER. Vers 96:

"Aan alles, hoe volmaakt ook, zag ik een einde, maar uw gebod is grenzeloos ruim."

Heel mooi ook weergegeven in de berijming, de laatste regels van vers 36:

"Aan alles komt een eind, hoe schoon, hoe groot, maar, HEER, uw wet gaat elke grens te buiten."

Het gebod, de wet van de HEER is grenzeloos ruim. Het geeft ook ruimte.

Zo beleven wij het vaak helemaal niet. Wij denken aan ingesnoerd worden of aan betutteling. En we stellen ons de wet voor als een omheining met prikkeldraad. Wee je gebeente, als je er onderdoor kruipt of overheen klimt.

Voorstelling: teken een cirkel op een vel papier. De cirkel is de omheining van de wet. Daar binnen zitten wij. En daarbuiten trekken de zonde en de dood. Wij dus opgesloten in de cirkel.

Maar het is net andersom. Houd die cirkel maar vast in gedachten. Maar wij zitten niet in die cirkel, maar daarbuiten in de ruimte van de vrijheid. In de cirkel is de put

of het zwarte gat van de zonde en de dood. Het heeft een geweldige aantrekkingskracht op ons. We lopen het liefst op het randje of gaan er overheen. En we vallen in zonde.

Buiten de cirkel is het echte leven, het leven met God. Daar wil God ons hebben. Die ruimte en vrijheid beoogt Hij met zijn wet.

HEER, uw gebod is grenzeloos ruim. Laten we dat alsjeblieft vasthouden. Dan proeven we iets van de vreugde van de wet.

6. Bij de geboden zegt God: "Doe dit, en je zult leven." Daarmee bedoelt de HEER niet: Doe mijn geboden, dan zul je het leven verdienen. Dat hebben we er wel vaak van gemaakt. Zoals de Farizeeën ook met hun systeem van geboden en gebodjes.

Maar God bedoelt: "Doe dit, dat is het leven."

Wie mij liefheeft zal mijn geboden doen, zegt de Heer Jezus later. Daar heb je ook de liefde weer, de liefde tot God en de liefde tot je naaste.

Christus zegt ook: 'Ik ben de weg en de waarheid en het leven.' Zijn geboden zijn heilzaam en niet zwaar te torsen. Zijn last is licht en zijn juk is zacht. En Hij geeft zijn Geest die ons leert zeggen, met de dichter van Psalm 119:

*"Hoe lief heb ik uw wet,
heel de dag is hij in mijn gedachten."*

Dan ben je pas vrij!

Toen, bij de Sinai, was het volk diep onder de indruk van de machtige stem van God de HEER. Ze beefden en deinsden achteruit. Maar helaas, het ebt snel weg na enige tijd. Twaalf hoofdstukken verder lezen we hoe het volk een gouden kalf maakt en God feitelijk aan de kant zet.

En dan hebben we het nog maar niet over het gemopper tijdens de woestijntocht van veertig jaar.

Nu horen we wekelijks de woorden van de HEER. En het zegt ons weinig, zo lijkt het wel. Het is ook altijd hetzelfde.

Maar het zijn woorden van leven. Wij kunnen ze niet verstaan en toepassen zonder Christus, die de wet heeft vervuld. Ook niet zonder de Heilige Geest, die ons Gods woorden leert spellen en spelen. En die ons zet in de ruimte van de vrijheid door Christus.

7. Gelden al de Tien Woorden voor iedereen? Of kun je er gevoeglijk een paar afstrepen omdat die toch niet voor jou gelden? Zoals Nick uit het verhaaltje aan het begin van de preek aan het doen was?

Gods geboden gelden voor het hele volk, voor de hele gemeente, jong en oud. Nee, niet altijd voor iedereen op dezelfde manier. Voor Nick anders dan voor oma Visscher uit het verhaaltje.

Nick dacht even aan het vijfde gebod. Voor oma Visscher betekent dat bijvoorbeeld: hoe gaat zij op een goede manier om met haar volwassen kinderen? En Nick zal als 16 jarige jongen moeten nadenken over de vraag: Hoe kijk ik naar de meisjes? Hoe leef ik als ik verkering krijg?

Jongens en meisjes mogen leren ontdekken, wat de geboden van de Heer voor hen betekenen. En hoe zij kunnen leren die geboden te doen en uit liefde het goede te werken. Dat kost energie en vraagt grote inzet. Wat hebben ze daarbij ook goede voorbeelden nodig, van ons als ouders en ouderen. Identificatiefiguren noemen we dat vandaag. Jongeren hunkeren daarnaar.

Het gaat om: God de Heer liefhebben met hart en ziel en je naaste liefhebben als jezelf. Dat is wat!

God de HEER redt ons. Zo is Hij. Daarom doe je de wet uit dankbaarheid. In de naam van Jezus Christus.

(Tekst van laatste dia: *We dienen in te zien dat ons geluk in het dagelijks leven ons niet dankbaar maakt, maar dat onze dankbaarheid ons gelukkig maakt.*)

Amen.